

PELITA VERHALENWEDSTRIJD 2022

JURYRAPPORT

Riekje Hoffman: 'Het doorgeefluikje'

Marlies Hepsakker: 'U heeft er recht op'

Robert Wever: 'Mijn Indisch Verhaal en Pelita'

De jury was van mening dat het verhaal van Riekje Hoffman opviel door de onderwerpkeuze. Zij schreef namelijk over de Pelitawoningen, de flat waar een vriendin nog steeds woont. In de beginjaren bouwde Pelita ook woningen, een onderwerp dat bij niet veel mensen bekend is. Het verhaal zit technisch goed in elkaar met een mooie opening. Het beschrijft de Indische historie van de stad Amersfoort. Maar het legt ook een verbinding met het heden. Daarmee laat het verhaal zien dat Indië nooit weg is.

'U heeft er recht op', hoe vaak zal dit niet door de mensen van Pelita zijn gezegd tegen mensen die in aanmerking wil-

den komen voor de wetten voor oorlogsgetroffenen. In dit verhaal van Marlies Hepsakker zullen veel lezers zich herkennen. Ze schrijft over de lotgevallen van haar vader, Nico Hepsakker. De reactie van de huisarts spreekt boekdelen als vader bij hem komt voor een verklaring voor de wetten voor oorlogsgetroffenen 'U bent toch nooit bij mij geweest met klachten?' Dit verhaal over niet begrepen worden grijpt je naar de keel.

Tenslotte het verhaal van Robert Wever. Hij beschrijft, als naoorlogse generatie hoe Pelita een rol speelde in het leven van zijn ouders. Maar hij beschrijft ook goed hoe de oorlog aanwezig was in huis. Hoe zijn ouders met de ervaringen worstelden en hoe hij vervolgens zelf ook dit verleden van zijn ouders een plaats moest geven. Een heel openhartig verhaal.

VERHALENWEDSTRIJD

HET DOORGEEFFLUIKJE

door **Riekje Hoffman**

'O, kijk eens! Een doorgeefluikje!' In de flat van mijn vriendin zijn nog de bijzondere resten te vinden van wat ooit een eerste maatschappelijke opvang en huisvesting was voor uit Indië gekomen weduwen. Ze vertelt dat de organisatie Pelita, de bewoners via het doorgeefluikje van maaltijden voorzag. Er was hulp in de huishouding en een maatschappelijk werker die met de bewoners over hun trauma's en nieuwe status sprak. Informatie kwam via het blad *Tong Tong* en *Moesson*.

De woningen zijn op enig moment verkocht door Pelita. Een wit flatgebouw in een L-vorm van vier verdiepingen. Nog steeds zonder lift. Met gemeenschappelijke tuinen, voor en achter. Met natuurlijk de naam Pelita op de voorgevel. Maar zonder het bekende 'olielampje'. Mijn vriendin is na de koop van het appartement op zoek gegaan naar de geschiedenis van het pand, maar helaas is er over de bouw en voorgeschiedenis niets meer te achterhalen. De flat staat aan de Barchman Wuytierslaan in

Amersfoort. En oh, hoe toevallig en ironisch, naast het voormalig Johan van Oldenbarnevelt-gymnasium. Vernoemd naar de staatsman die betrokken was bij de oprichting van de VOC en behoorlijke invloed heeft gehad op de handel in het Verre Oosten. Van Japan via Formosa, Java en Ceylon. De boeken van Reggie Baay geven hier een prachtig inzicht in.

Gezellig met poezen die de bezoeker observeren, bespreken we het verhaal voor een begeleidende foto-expositie *De Overstap*, over de eerste, tweede en derde generatie Indische Nederlanders, in museum de Zonnehof. De insteek van het tentoonstellingsonderdeel is een drieslag. Over de eerste, tweede en derde generatie, die vertellen over het leven in Indië, de overstap en de aankomst in Nederland. Buiten op het plein bij de Zonnehof staat een monument dat de vier Verenigde Naties verbeeldt, die met elkaar afgesproken hebben te zorgen dat er nooit weer een wereldoorlog mag ontstaan.

Koffie en lekkere spekkoek. Een oud familiealbum dat als *poesaka* gekoesterd wordt, komt op tafel. In de zoektocht naar verbindingen van Amersfoort en Nederlands-Indië komen verhalen en gebeurtenissen niet zomaar op. Ongetwijfeld is de naamgeving van straten het meest in het oog springend. Sumatrastraat, Balistraat.... enz.. Gelegen in de meer welvarende wijk met prachtige villa's. Het refereert natuurlijk op die manier aan het rijkere verleden van Amersfoort ten tijde van de VOC. Tegenover deze naamgeving bevinden zich aan de andere kant van Amersfoort in een Vogelaaarwijk, straatnamen met de 'zeehelden' uit de VOC-tijd: Piet Hein, Willem Barendzstraat... En midden in de stad het huis van Johan van Oldenbarnevelt, die daar tijdens de oprichting van de VOC in 1602 woonde.

Amersfoort is vanouds een garnizoensstad geweest. Vanuit Amersfoort werden veel soldaten naar aan zee gelegen garnizoensplaatsen gestuurd. Ze vertrokken vaak zonder enige kennis over het land waar zij heen werden gestuurd. Niet alleen werden in Kamp Amersfoort Indische Nederlanders de gezondheidstests door het Rode Kruis afgenomen. Enkele jaren later volgden de Molukkers, die hier gekeurd en ontslagen uit de dienst werden door gestuurd naar opvangkampen. De uit

Indië gekomen gezinnen kregen ook in Amersfoort huisvesting. Vaak bij elkaar gezet in wijken. Het Soesterkwartier kende veel grote Indische gezinnen. En binnen de gezinnen waren altijd wel muzikanten. Soldaten die hier gevestigd waren zochten gezelligheid in de kroegen en cafés. Daar traden de Indorockbands op. Zij hadden eerder dan de Nederlanders de invloed van rock and roll meegekregen in Indië.

Allengs groeide de behoefte aan ontmoetingen en feesten. In de Markthal werden gezelligheidsbijeenkomsten gehouden, hapjes, eten en dansen. Uit spontaan geboren vriendencontacten waar men zelf etenswaren meebracht en deelde, musiceerde, nieuwtjes uitwisselde, verjaardagen en geboortes vierde.

Vele jaren later na de Tweede Wereldoorlog heeft Amersfoort nog steeds een link met Nederlands-Indië. Sinds twee jaar staat er een heus nieuw monument. Een glazen Melati, in de tuin van museum Flehite. Pelita in Amersfoort herbergt nog een Eettafel, de Masoek Sadjá, dé INOG voor de naoorlogse generatie, de Molukse groep, de groep uit voormalig Neder-

lands Nieuw-Guinea, de Joods-Indische en Surinaams-Indische groep. Pelita als aangever, contactorgaan dat in gesprek kon gaan met overheden, beleid meesturen, een brug slaan tussen onderzoekers, media en overkoepelende organisaties. Een hoopvolle sprank, jonge schrijvers en kunstenaars bij de laatste Tong Tong Fair, geven invulling aan de Next Generation.

'Dat de naam van mijn flat zoveel historische feiten samen brengt!'

VERHALENWEDSTRIJD

U HEEFT ER RÉCHT OP!

door **Marlies Hepsakker**

Dit is een verlaat dankwoord uit naam van mijn inmiddels overleden vader, die keer op keer aan ons vertelde over de hulp die hij ontving van een medewerkster van Stichting Pelita. Door de oproep voor de Verhalenwedstrijd, met de vraag 'Wat betekende Stichting Pelita voor u en uw familie?' voelde ik me geroepen zijn dankbaarheid alsnog aan jullie door te geven.

Mijn vader, Nico Hepsakker, werd op 1 oktober 1922 in Serang geboren. Hij groeide op in een gezin van zes kinderen. Zijn vader, Gerard Cornelis Hepsakker, geboren op 26 januari 1887 te Poerwakarta, werkte onder andere als eerste commies bij het residentiekantoor in Serang. Zijn moeder, Poey Sam Nio, werd in 1900 in Lontar geboren, haar beide ouders waren Chinezen.

Vanwege de oorlog werd mijn vader in juli 1941 opgeroepen voor militaire dienst, en kwam terecht bij de Marine Luchtvaartdienst (MLD) in Soerabaja. Na de capitulatie van Nederlands-Indië riepen de Japanners in maart 1942 de dienstplichtigen op om zich te laten registreren. Dit was een smoes, ze werden niet meer vrijgelaten. Mijn vader werd krijgsgevangen genomen in het kamp 'Ondaatje', Soerabaja om later naar de Birma-Siam spoorlijn gestuurd te worden. Dat gebeurde in januari 1943. Hij moest per trein van Soerabaja naar Batavia. Daarna per boot naar Singapore. Vervolgens per trein naar Birma, en door naar Siam. In februari 1943 kwam hij aan in Ban Pong.

De krijgsgevangenen die Ban Pong vóór februari 1943 passeren, worden nog met vrachtauto's getransporteerd naar Kinsayok. In mijn vaders verhaal begint hij inderdaad met een dagmars in Kinsayok. De dagmarsen liepen van Zuid naar Noord: van Kinsayok (mijn vader zei 'King Sajoer') naar Rintin, dit vond hij een luguber kamp, waar ze gelukkig niet lang bleven. Dan naar Hindato waar mijn vader aan de spoorweg begon te werken, daar bleef hij tot mei 1943. Van Hindato ging hij door naar Kwima. Kwima werd onder de krijgsgevangenen ook het 'Tranendal' genoemd. Hier stierven velen, omdat in deze periode de eerste trein over de spoorweg moest rijden. Eén dag van tevoren hoorde je de trein al in de verte aankomen. Niemand mocht kijken, men moest met de rug naar de spoorweg gaan staan. Er werden dagen van 20 uur, dan 25 uur, dan 30 uur gemaakt, om die eerste trein te kunnen laten rijden. Bij de dag van 25 uur viel mijn vader bewusteloos neer.

Hij werd teruggestuurd naar Non Pladuk 1. In november 1943 ging hij drie weken naar Non Pladuk 2. Van hieruit werd hij naar Nakhom Pathon, een groot sanatorium kamp, en naar Naconsessie, 10 km van Nakhom Pathon, gestuurd. De laatste maanden van de oorlog, van januari tot augustus 1945, heeft hij in de keuken gewerkt. Op 18 augustus 1945 werd iedereen verzameld in Nakhom Pathon. Pas in februari 1946 keert mijn vader terug op Java: vanaf Bangkok naar Batavia, en terug naar de

MLD. Omdat het leven voor Indische Nederlanders in Indonesië steeds moeilijker werd, besloten de ouders van mijn vader in 1955 met hun gezin voor goed naar Nederland te vertrekken.

Na vele jaren – en hier komt Stichting Pelita in beeld – wilde mijn vader een aanvraag voor de Wuv (Wet uitkeringen vervolgingssslachtoffers) indienen. Hij had daarvoor een verklaring van de huisarts nodig. Hij heeft nooit hulp gezocht voor zijn trauma's en nachtmerries, dat was niet gewoon in die tijd. De huisarts wilde geen verklaring afgeven. Hij zei keihard 'U bent toch nooit bij mij geweest met klachten?' ►

Mijn vader was teleurgesteld, maar legde zich hierbij neer. Maar, ik weet niet hoe, misschien via kennissen, of dat hij toch zelf contact opnam, een medewerkster van Stichting Pelita kwam bij mijn vader thuis. Mijn vader was pessimistisch en ging ervan uit dat hij er niet

voor in aanmerking kwam. Maar de vrouw weigerde daar in mee te gaan, en riep een paar keer 'U heeft er récht op!' Zij heeft alsnog de benodigde papieren ingevuld en dankzij haar heeft mijn vader uiteindelijk de uitkering gekregen. Niet de erkenning vanuit de over-

heid, maar vooral hoe de vrouw voor hem opkwam en het er niet bij liet zitten, haar strijdlust ten opzichte van de waardeloze reactie van de huisarts, dát deed hem goed en daarom bleef hij ons het verhaal keer op keer vertellen, zijn leven lang.

VERHALENWEDSTRIJD

MIJN INDISCH VERHAAL EN PELITA

door **Robert Wever**

Pelita 75 jaar. Ik wist niet eens dat Pelita al zo oud is. Wat heet oud. Sommige mensen zijn met hun vijftigste al versleten. Andere mensen zijn net als onkruid. Ze vergaan niet en als je denkt dat ze vergaan komen ze bij de eerste zonnestrallen weer terug. Hoe mooi is dat toch eigenlijk.

Als ik denk aan de eerste kennismaking met Pelita dan denk ik meteen aan mama. Ik had nog nooit van het bestaan gehoord. Ik was ergens tussen de twaalf en vijftien jaar oud toen ik kennis maakte met Pelita. Ik was die dag niet op school. Een aardige Indische man kwam bij ons thuis. Ik weet zijn naam nog goed, Ben Hilliger, maatschappelijk werker. Hij kwam niet voor mij, maar voor mijn moeder. De inhoud van het gesprek weet ik niet goed meer, maar de aanleiding er naar toe zal ik nooit meer vergeten.

Ik was ongeveer twaalf jaar. Mama kreeg last van nachtmerries. Ik wist niet wat er gebeurde. Ik schok er telkens van. Ze gilte in haar slaap. Soms werd ze ook huilend wakker. Ik wist nog steeds niet wat er aan de hand

was. Ik zag mama veranderen. Van een strenge zorgzame moeder werd ze een verdrietige, die veel leed uit het verleden kreeg te verwerken. Dat leed was de oorlog in Nederlands-Indië. Er werd door mama en papa veel over verteld. Gewoon spontaan, zonder dat ik er om hoefde te vragen. Het leek er wel op of ze mij iets wilden meegeven van hun geschiedenis. De inhoud van de verhalen weet ik helaas niet goed meer. Ook voor mij is het lang geleden dat ik deze verhalen hoorde. Ik ben nu 56 jaar.

Toch hoor ik mama en papa nog steeds vertellen over wat ze hebben meegeemaakt. Ik hoor mama vertellen van verdriet, angst, gevaar, jappenkamp, gescheiden van haar vader (opa Victor), haar broertje 'manneke' (die ze verloor in het jappenkamp). Wat heeft ze veel narigheid meegemaakt. Als ik er aan terug denk lijkt het soms of ik het meedraag. Maar hoe dan?

Ik kan ook nog steeds de stem van papa horen. Helaas is hij te jong gestorven op de leeftijd van 58 jaar, door een verzwakt hart na een hartaanval. Ik luis-terde graag naar zijn verhalen. Wat

was het spannend en avontuurlijk. Dat avontuur wil iedere jongen toch meemaken? Tenminste, zo klonk het voor mij. Pas later besepte ik dat deze avonturen en spanning niet zo gemakkelijk zijn als ik dacht. Het leven buiten het kamp was misschien nog wel gevaarlijker dan in het kamp van mijn moeder.

Ik hoor papa praten over Nieuw-Guinea en de DETA (Dienst voor Economische en Technische Aangelegenheden). Dat land heeft hij altijd gemist. Wat zou papa nog graag daar naar toe willen gaan. Het mag helaas niet zo zijn.

Mama werd steeds labiel. Ik hoorde voor het eerst de term Wuv (Wet uitkeringen vervolgingslachtoffers). Mama werd afgekeurd. Dat was raar. Een hard werkende vrouw. Datatypiste op kantoor. Daarnaast het gezin onderhouden. Koken, wassen, strijken, kleding maken. Het ging zo vlug allemaal. ►

Tot overmaat van ramp kreeg papa een hartaanval. Voor mij stond de wereld toen ook op zijn kop. Hoe kon dit allemaal gebeuren?

Als ik denk aan Pelita, dan denk ik ook aan mijzelf. Nu, 25 jaar geleden, hoorde ik voor het eerst de term 'slachtoffer naoorlogse generatie'. Ik wist niet wat dat was. Ik zat gewoon gezellig bij iemand op de koffie te vertellen, dat ik voor de Stichting Voorkom op scholen als ervaringsdeskundige over mijn verleden als gokverslaafde zou spreken. De mevrouw die toevallig bij Koinonia werkte (een organisatie voor pastorale en psychosociale hulpverlening) kwam met de term. Ik ben toen gaan zoeken en graven in mijn verleden. De gokverslaving had een veel diepere oorzaak dan alleen negatief gedrag. Het had

te maken met het meedragen van het verleden van mijn ouders.

Hoera! Mijn 'Indisch verhaal' is begonnen. Maar nu nog het boek schrijven. Tijdens Pasen 2021 werd ik getriggerd. De hele mikmak van 25 jaar leven en overleven kwam naar boven. Ik liep vast en wist niet hoe ik verder moest. Mijn leven wastoch also complex met autisme en de zorg voor een gehandicapte dochter.

Ik wist nog van vroeger van Pelita. Ik heb toen gebeld. Ik vertelde mijn verhaal in tranen aan een lieve vrouw aan de andere kant van de telefoonlijn. Ze raadde mij aan om bij het Sinaïcentrum hulp te vragen, ik was daar immers 25 jaar geleden ook al geweest. Om de tijd te overbruggen kreeg ik een maatschappelijk werker toegewezen.

Deze werkte niet bij Pelita maar bij het Nederlands Veteraneninstituut, Nico Ross. Een weergaloze man. Ik heb altijd gedacht dat hij zomaar ervaringsdeskundige zou kunnen zijn. Ik heb hem nooit gezien door coronatijd, maar slechts telefonisch gesproken. Nu ben ik zover dat hij mij heeft losgelaten en ik verder mag bij het Sinaïcentrum.

Pelita. Mensen met ervaring die de juiste vragen op het juiste moment stellen. Mensen die het gesprek luchtig kunnen houden en de diepte in gaan als het moet. Pelita is verbonden met een verleden thuis en een heden voor mij. Of moet ik zeggen een onvoltooid verleden tijd? Want hoe zeer klinkt het verleden nog door in het heden. Het is het verleden van mijn ouders. Het is mijn verleden: Mijn Indisch verhaal.

STICHTING PELITA ZOEKT VRIJWILLIGERS

Wilt u het verschil maken voor onze ouderen met een achtergrond in voormalig Nederlands-Indië? Meldt u dan aan als vrijwilliger.

Vanaf de oprichting in 1947 ontwikkelde Stichting Pelita diensten en activiteiten die goed aansluiten bij de leefwereld van onze ouderen. Zonder onze vrijwilligers kunnen we deze diensten niet blijven aanbieden zoals we dat graag zouden willen. Zij organiseren en begeleiden bijvoorbeeld onze Masoek Sadjja's, Indische Eettafels en bijeenkomsten voor de naoorlogse generaties. Of zij helpen ouderen met aanvragen voor extra voorzieningen bij de gemeente. Kortom: Zij zijn de ruggengraat van onze organisatie.

Tegelijkertijd zien we dat vrijwilligers veel voldoening halen uit het werk: Het voelt goed om op een andere wijze bezig te zijn met de eigen afkomst en

herkenning te vinden bij ouderen en collega-vrijwilligers. Dus bent u op zoek naar een mooie en zinvolle tijdsbesteding? Wilt u om professionele redenen of vanwege een studie ervaring opdoen in een professionele organisatie? Bij ons kunt u het verschil maken.

Wat biedt Stichting Pelita?

Wij delen in ruil voor uw inzet graag onze kennis met u. Als Pelitavrijwilliger kunt u deelnemen aan onze jaarlijkse studiedagen, waarin onze cultuursensitieve aanpak centraal staat maar waar ook andere professionele vaardigheden aan bod komen. Verder krijgt u een korte introductie cursus, heeft u recht op een onkostenvergoeding, ontvangt u ons magazine en er is een jaarlijkse feestelijke vrijwilligersbijeenkomst.

Wat zoeken wij?

Vrijwilligers die zorg willen dragen voor onze ontmoetingsdagen zijn altijd wel-

kom. Deze worden maandelijks op allerlei plekken in Nederland georganiseerd. Maar ook zijn we op zoek naar vrijwilligers die ouderen willen ondersteunen in hun aanvragen voor de Wmo, de Wet maatschappelijke ondersteuning. Bijvoorbeeld voor hulpmiddelen of voorzieningen zoals huishoudelijke hulp, woningaanpassingen ofervoersmiddelen. Uit de praktijk weten we dat hulp vragen voor onze ouderen niet altijd vanzelfsprekend is. U kunt daar een rol van betekenis in spelen.

Nieuwsgierig geworden?

Het is bijna onmogelijk om ons vrijwilligerswerk in detail te beschrijven. Daarom gaan we daar graag met u over in gesprek. Voor een digitale afspraak of een gesprek met een kopje koffie en spekkoeke mailt u naar info@pelita.nl Dan nemen wij zo snel mogelijk contact met u op.